

УДК 342.721

Л. М. Пілявська

**ЗАЗДАЛЕГІДЬ НЕ ОБІЦЯНЕ ПРИХОВУВАННЯ ЗЛОЧИНУ, ЗЛОЧИНЦЯ
ТА НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИНУ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ**

Аналіз фахових видань з кримінального права переконує, що питання про поняття та види причетності до злочину з моменту здобуття незалежності Україною не отримали у них значного спеціального висвітлення. А тому опрацювання вказаних проблем має актуальне значення і новизну як з точки зору подальшого розвитку відповідної наукової теорії, так і практичної точки зору. Чинний Кримінальний кодекс України передбачає окремі випадки причетності до злочину, в Особливій частині передбачені лише деякі склади діянь за вчинення яких застосовується кримінальна відповідальність. Сучасне регулювання питання причетності до злочину визнається недостатнім.

Актуальність теми пояснюється тим, що на даний момент є невизначеним місце причетності до злочину в доктрині кримінального права, відсутнє законодавче регулювання, чітко не визначені критерії розмежування між даним інститутом та співучастю у злочині, не встановлені заходи кримінально-правового впливу стосовно осіб, які є причетними до злочину. Відтак метою статті є визначення заздалегідь не обіцяного приховування злочину, злочинця та наслідків злочину як одного із видів причетності до злочину.

У теорії кримінального права існує думка стосовно виокремлення таких видів причетності: заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину; неповідомлення про злочин; потурання злочину. На основі аналізу нормативних положень В. Лазаренко виокремлює ще один вид причетності – заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій (ст. 256 Кримінального кодексу України). Заздалегідь не обіцяне сприяння учасникам злочинних організацій – це особливий вид причетності, оскільки такого роду причетність можлива лише щодо окремих злочинів, пов'язаних зі створенням та функціонуванням злочинних організацій. Насамперед йдеться про заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину як виду причетності до злочину, передбаченого ст. 256 Кримінального кодексу України [1, с. 61].

А.Д. Макаров відносить до кола діянь, які складають зміст інституту причетності: приховування і його види – заздалегідь не обіцяні придбання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, і легалізацію (відмивання) грошових коштів та іншого майна, придбаних іншими особами злочинним шляхом; потурання вчиненню злочину (загальний і спеціальний суб'єкти) і залишення в небезпеці; неповідомлення про злочин і особу, яка його вчинила [2, с. 23].

К.М. Сережкіна вважає видами причетності до злочину в сучасному кримінальному праві: заздалегідь не обіцяні приховування особливо тяжких злочинів, легалізацію (відмивання) грошових коштів та іншого майна, придбаних іншими особами злочинним шляхом, придбання чи збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, потурання злочину, який готується, або вже здійснюваного злочину. Історія кримінально-

го права доповнює перераховані види причетності ще одним різновидом – недонесення про підготовлюваний, вчинюваний або вже вчинений злочин, відповідальність за який згідно з чинним кримінальним законодавством не передбачена [3, с. 12].

Але варто зазначити, що Кримінальний кодекс України, передбачивши кримінальну відповідальність за укриття злочинної діяльності учасників злочинних організацій шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів (ст. 256 КК), відніс дане діяння до приховування злочину як виду причетності.

В історії кримінального законодавства Росії та законодавстві зарубіжних держав отримали правову регламентацію три форми причетності до злочину: заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину, заздалегідь не обіцяне потурання вчиненню злочину і заздалегідь не обіцяне повідомлення про злочин і злочинця. Заздалегідь не обіцяне придбання і збут майна, завідомо для винного здобутого злочинним шляхом, відносилось до третього виду приховування злочинів, але каралося самостійно. Крім цього, в деяких зарубіжних державах передбачено кримінальну відповідальність за будь-яке явне користування плодами злочину [4, с. 11].

Схиляючись до точки зору більшості вчених, виділяємо такі чотири види причетності до злочину. На підставі чинного КК України (частини 6 і 7 ст. 27), а також напрацювань в теорії кримінального права і практики відрізняють чотири види причетності до злочину:

- 1) заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину;
- 2) заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом;
- 3) заздалегідь не обіцяне потурання злочину;
- 4) недонесення про достовірно відомий підготовлюваний або вчинюваний злочин [5, с. 235].

Заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину по своїй юридичній природі є суспільно небезпечними діяннями особи, яка перешкоджає різними способами, передбаченими в законі, здійсненню правосуддя по відношенню до визначеного раніше скоєного злочину. По своїм об'єктивним ознакам приховування може виражатися у приховуванні чи самого злочинця, чи знарядь злочину, слідів злочину, чи предметів, здобутих злочинним шляхом. Приховування виражається в активних діях. Цим воно відрізняється від недонесення. Приховування здійснюється вже після того, як винний скоїв злочин, тому воно не сприяло скоєнню виконавцем злочину, не перебувало з ним у причинному зв'язку. Лише в тих випадках, коли приховування було заздалегідь обіцяно виконавцю до скоєння ним злочину, його можна розглядати дійсно як посібництво. В даному випадку воно сприяє вчиненню злочину та перебуває з ним у причинному зв'язку [6, с. 593].

Заздалегідь не обіцяне приховування як самостійна форма (вид) причетності є кримінально караною у випадках, коли вчиняється приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину. Також Н.А. Мирошниченко зазначає, якщо суб'єкт заздалегідь пообіцяв приховати злочинця, засоби, предмети, здобуті злочинним шляхом, то він вже є пособником злочину, скоєного у співучасті [7, с. 352].

В деяких випадках фактично ні чим не відрізняється поведінка пособника, який зарані обіцяє приховати злочин, і виконавши свою обіцянку, від поведінки особи, яка заздалегідь не обіцяла приховувати, але систематично приховувала реально – і в тому, і в іншому випадках злочинець діє з реальною надією на подальше приховування. При цьому під систематичним слід розуміти заздалегідь не обіцяне приховування, здійснене після третього разу, оскільки після першого приховування надія на подальше досить ефемерна і по загальному правилу не повинна виникнути в повному об'ємі, і тільки після повторного приховування таку надію можна вважати закріпленою. Слід мати на увазі і те, що систематичність поширюється і на заздалегідь обіцяне приховування однієї і тієї ж особи і її діяльності. Неможливо вважати систематичним зарані не обіцяне приховування, здійснене по відношенню до декількох осіб [8, с. 498–499].

У вітчизняній літературі зустрічається думка стосовно того, що приховування злочину, злочинця та наслідків злочину може проявлятися у формі бездіяльності, шляхом пасивної поведінки. В якості прикладу наводилась бездіяльність посадової особи, на яку покладался службовий обов'язок сприяти розкриттю злочину [9, 10].

Однак вважаємо за необхідне розглядати таку бездіяльність посадової особи, як службовий злочин. Заздалегідь обіцяна бездіяльність такої особи може розглядатися як вид співучасті у злочині. Для наявності приховування необхідна наявність таких активних дій, які були б здатні викликати труднощі у розкритті злочину та встановленні винної в його скоєнні особи.

На думку А.В. Зарубіна, заздалегідь не обіцяне приховування злочину і злочинця є найбільш суспільно небезпечною формою причетності. Ця форма причетності була криміналізована раніше інших. Заздалегідь не обіцяне приховування, придбання та збут майна, завідомо для винного здобутого злочинним шляхом, пов'язані з приховуванням були карані в залежності від тяжкості основного злочину [4, с. 19].

В чинному Кримінальному кодексі передбачена відповідальність за заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця, знарядь та слідів злочину. В судовій практиці такі випадки підпадають під кваліфікацію за ст. 396 КК України. Так, наприклад, у вересні 2010 року підсудний А., знаходячись на торговій площі, зустрів свого знайомого Б., який повідомив йому, що 22 серпня шляхом підпалу знищив скирту сіна, яка знаходилась на території ферми «ВВВ». Достовірно знаючи, що особа Б. скоїла тяжкий злочин, суб'єкт А. знищив одяг Б., в якому той був в день вчинення злочину. Вироком Попаснянського районного суду Луганської області від 27 травня 2011 року був засуджений за ч. 1 ст. 396 КК України до одного року обмеження волі [10].

Також як приклад можна навести вирок суду, яким було визнано особу винною у вчиненні злочину, передбаченого ст. 209 КК України, оскільки в цьому суспільно небезпечному діянні присутні ознаки причетності до злочину. Так, 8 лютого 2012 року вироком Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області Особу А. було визнано винною за ч. 1 ст. 209 КК України та призначено покарання у вигляді 3 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності, які пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків на 1 рік 6 місяців. По суті справи було встановлено, що з 5 квітня 2006 року

по 2 жовтня 2006 року, отримані підсудною в банку кошти були внесені готівкою у касу підприємства у вигляді поворотної фінансової допомоги в сумі 250 тис. грн. та використані підсудною Особа А. у господарській діяльності підприємства. Після чого підсудна Особа А., з метою незаконного одержання доходів, отриманих злочинним шляхом, вчиняла фінансові операції та укладала угоди з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також вчиняла дії, спрямовані на приховання та маскуванню незаконного походження коштів та володіння ними, прав на такі кошти, джерела їх походження, легалізувавши отриманий нею незаконно кредит в розмірі 250 тис. грн. [11].

В більшості випадків основним об'єктом посягання при причетності до злочину являються інтереси правосуддя – відносини у сфері попередження і розкриття злочинів, незалежно від суспільних відносин, на які посягає основний злочин. В окремих випадках причетність до злочину має інший предмет посягання, а відносини правосуддя виступають додатковим об'єктом (наприклад, ст. 198 КК України, де основним об'єктом посягання виступають відносини у сфері власності). Суспільна небезпека причетності до злочину полягає в посяганні на суспільну потребу в здійсненні правосуддя над особою, яка вчинила основний злочин, а шкідливістю володіє як загроза, так і усунення можливості реалізації названої потреби.

Приховування може бути вчинене лише з прямим умислом. Винний усвідомлює, що він сприяє приховуванню злочинця, знарядь чи засобів вчинення злочину, його слідів, предметів, здобутих злочинним шляхом, та бажає цього. Особа повинна усвідомлювати закінчений характер злочину, який вона приховує. Мотив і мета при цьому на кваліфікацію впливати не повинні. У деяких випадках приховування може бути пов'язане з використанням свого службового становища, що буде містити ознаки декількох діянь, а відтак і відповідальність має наступати по сукупності злочинів.

З об'єктивної сторони приховування характеризується активними діями, пов'язаними з укриттям злочинця, засобів вчинення злочину, слідів особливо тяжкого злочину. Приховування може бути виражене в наданні злочинцю сховища, транспортних засобів, одягу, в наданні підроблених документів та ін. Приховування засобів вчинення злочину може бути виражене в укритті вогнепальної чи холодної зброї та інших засобів скоєння злочину. Укриття слідів злочину часто тісно пов'язане з їх знищенням, маскуваням та ін. Приховування завжди пов'язане з якими-небудь фізичними зусиллями, у випадку інтелектуального сприяння злочинцю не можна розглядати в якості приховування. Таке сприяння каране, якщо містить ознаки інших злочинів.

Початковим етапом даного виду причетності до злочину варто вважати вчинення активних дій, які направлені на приховування злочинця, наслідків злочину чи злочину в цілому. Оскільки досліджуваний вид причетності відноситься до числа формальних складів злочину, то закінченим він є з моменту вчинення перших активних дій, незалежно від того, чи вдалося досягти мети – наприклад, приховання злочинця було проведено вдало і такій особі вдалося уникнути відповідальності.

Відтак, момент закінчення приховування залежить від ряду обставин, які можна поділити на три групи:

- 1) зупинення дій по приховуванню зі своєї власної волі;
- 2) події, що перешкоджають здійснювати подальше приховування, наприклад, затримання причетної особи, стихійне лихо, хвороба та ін.;
- 3) обставини, що виключають злочинність діяння, що утворює основний злочин, наприклад, внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, що декриміналізують таке діяння.

Приховування як діяння злочинне та кримінально каране посягає на відносини правосуддя, перешкоджає нормальному функціонуванню органів досудового слідства, розкриттю злочину та злочинця. Відтак, дії причетної до злочину особи, яка вчиняє заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину, суттєво ускладнюють роботу відповідних правоохоронних органів, заважають викриттю особи злочинця та, як наслідок, призначенню справедливого покарання.

Отже, під приховуванням злочину, злочинця чи наслідків злочину слід розуміти дії особи, яка не має відношення до злочинної діяльності певної особи, але надає певну допомогу в приховуванні факту скоєння, самого злочинця, знарядь злочину чи здобутого майна.

Література

1. Лазаренко В. Поняття причетності до злочину // Вісник прокуратури. – 2010. – № 12(114). – С. 60–65.
2. Макаров А.Д. Уголовная ответственность за прикосновенность к преступлению : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.Д. Макаров. – М., 2004. – 25 с.
3. Сержкина К.Н. Прикосновенность к преступлению в уголовном праве России: оптимизация норм и практики их применения : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / К.Н. Сержкин. – Самара, 2009. – 23 с.
4. Зарубин А.В. Уголовно-правовое регулирование прикосновенности к преступлению : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.В. Зарубин. – Тюмень, 2004. – 25 с.
5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник // За ред. Сташиса В.В., Тація В. Я. – Харків : Право. – 2010. – 456 с.
6. Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву / А.А. Пионтковский. – М., 1961. – 666 с.
7. Мирошниченко Н.А. Прикосновенность к преступлению в уголовном праве Украины // Правове життя сучасної України: Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції «Правове життя сучасної України» / Відп. ред. д-р юрид. наук, проф. Ю.М. Оборотов; Одеська національна юридична академія. – Одеса : Фенікс. – 2008. – С. 352–353.
8. Свинаярева Е.А. К вопросу о прикосновенности к преступлению // Право и политика. – 2009. – № 3. – С. 498–503.
9. Ковалев М. И. Уголовная ответственность за укрывательство преступлений по советскому уголовному праву : автореф. ... дис. канд. юрид. наук / М.И. Ковалев. – М., 1952. – 23 с.
10. Єдиний державний реєстр судових рішень. Вирок Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 8 лютого 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Search>.
11. Єдиний державний реєстр судових рішень : Вирок Попаснянського районного суду Луганської області від 27 травня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Search>.

Анотація

Пілявська Л. М. Заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину як один із видів причетності до злочину. – Стаття.

У статті розглянуто поняття причетності до злочину та виділено чотири види причетності до злочину. Проаналізовано заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину, розглянуто особливості даного виду причетності, визначено об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону діяння, що утворює даний вид причетності до злочину.

Ключові слова: причетність до злочину, заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця та наслідків злочину, об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона злочину.

Аннотація

Пилявская Л. М. Заранее не обещанное укрывательство преступления, преступника и последствий преступления как один из видов причастности к преступлению. – Статья.

В статье рассмотрено понятие прикосновенности к преступлению и выделены его четыре вида причастности. Проанализировано заранее не обещанное укрывательство преступления, преступника и последствий преступления, рассмотрены особенности данного вида причастности, определены объект, объективная сторона, субъект и субъективная сторона деяния, образующие данный вид причастности к преступлению.

Ключевые слова: причастность к преступлению, заранее не обещанное укрывательство преступления, преступника и последствий преступления, объект, объективная сторона, субъект и субъективная сторона преступления.

Summary

Piliavska L. M. Not promised concealment of the crime, criminal and consequences of a crime as a type of involvement in the criminal act. – Article.

In the article the definition of the concealment to the crime and four types of this kind of concealment are reviewed. Not promised concealment of crime, criminal and consequences of the crime were analyzed, peculiarities of this type of involvement to the crime were reviewed, object, objective side, subject and subjective side of this type of involvement to the crime were determined.

Key words: involvement to the crime, not promised concealment of the crime, criminal and consequences of the crime, object, objective side, subject, subjective side of the crime.

УДК 347.963:659.3

І. О. Билиця

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Постановка проблеми. В основу організації прокурорської діяльності покладені інформаційні процеси, пов'язані зі створенням, поширенням (передаванням), зберіганням, використанням й знищенням інформації, обумовленої компетенцією органів прокуратури. Оприлюднення поточної та підсумкової інформації про діяльність органів прокуратури має системний характер, вона підлягає постійному накопиченню й оновленню, а з окремих напрямків така діяльність має взагалі заздальгідь плануватися. Підвищення авторитету органів прокуратури, суспільної правосвідомості та правової культури потребує дальшого удосконалення взаємодії прокурорів із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), налагодження і підтримання з ними ділових зв'язків та контактів на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях. При цьому поведінка прокурорського працівника має бути не тільки етичною, а й оцінюватись з позицій моралі та соціальної справедливості.

Мета дослідження. Мета написання даної статті – безпосереднє визначення можливих аспектів удосконалення взаємодії органів прокуратури з засобами масової інформації з урахуванням основних моральних засад і принципів, якими повинні керуватися прокурори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У цілому проблематикою взаємодії органів прокуратури, в тому числі із засобами масової інформації, в різних аспектах досліджувалася такими українськими вченими, як І. Арістов, І. Бачило, К. Белякова, Г. Виноградова,